

Predmet: Zvornik (Grujić Branko i dr.)
Veće za ratne zločine Okružni sud u Beogradu
Broj predmeta: KV. 5/05

Glavni pretres 27. 05. 2008.

Izveštaj: Nataša Kandić i advokat Dragoljub Todorović, punomoćnici žrtava

Završna reč zamenika tužioca za ratne zločine Milana Petrovića

Tužilac ostaje u svemu i u potpunosti pri izmenjenoj optužnici KTRZ 17/04 od 06.03.2008. godine koju je precizirao i pismeno predao sudu 26. 05. 2008. godine protiv Dragana Slavkovića, Ivana Koraća, Siniše Filipovića i Dragutina Dragičevića, zbog toga što su na mestu, u vreme i na način, kako je to bliže činjenično predstavljeno u dispozitivu optužnice učinili po jedno krivično delo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1. u vezi člana 22. KZ SFRJ.

U toku prethodnog i krivičnog postupka prikupljeni su brojni dokazi. Jedan broj dokaza dobijen je od tužilaštva MKTJ. Reč je o materijalnim dokazima u vidu pismenih odluka i dokumenata novouspostavljene vlasti u Republici Srpskoj opština Zvornik u periodu pred početak i na samom početku rata 1992. godine, kao i pismene izjave oštećenih i svedoka uzetih od istražitelja Haškog tribunala.

Od strane istražnog sudije Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, neposredno je saslušan veliki broj oštećenih i svedoka i to u Beogradu, u Sarajevu, kao i u Brčkom. Prilikom saslušanja oštećenih u Sarajevu izvršene su radnje prepoznavanja okrivljenih putem fotografija. U toku trajanja krivičnog postupka na glavnom pretresu, najveći mogući broj dokaza iz istrage neposredno je izveden i saslušano je preko stotinu svedoka, a izvedeni su i novi dokazi koje su tokom trajanja glavnog pretresa predložili učesnici u postupku.

Na osnovu izvedenih dokaza krivično-pravni događaj iz optužnice je dovoljno razjašnjen. Može se sa sigurnošću zaključiti da se sve vreme sukoba u Republici Bosni i Hercegovini odvijao oružani sukob između strana u sukobu dovoljnog obima i intenziteta da postoji osnov za primenu Ženevskih konvencija od 12. 08.1949. godine i Dopunskog protokola II.

U toku krivičnog postupka nesumnjivo je utvrđeno da su oružane formacije srpske strane u sukobu 08. 04. 1992. godine uspele da potpuno preuzmu vlast u gradu Zvorniku i potom formiraju svoje lokalne organe.

Privremena vlada srpske opštine Zvornik formirana 10.04.1992. godine i njen predsednik Branko Grujić uputili su javni poziv dobrovoljcima za pristupanje odbrani Zvornika i odbrani srpskih interesa. Na poziv su se javili mnogi dobrovoljci, među njima i optuženi Dragan Slavković zvani Toro iz Kraljeva, Ivan Korać zvani Zoks iz Kraljeva, Siniša Filipović zvani Lopov iz Rume, Dragutin Dragičević zvani Bosanac iz Srebrenice. Dolaskom u Zvornik organizovan je njihov prihvata od strane civilne i vojne vlasti - zaduženi su naoružanjem, uniformom i opremom i raspoređeni su u jedinice TO Zvornik. Optuženi Dragan Slavković i Ivan Korać, kao i dobrovoljac poznat po nadimku Pufta svi iz Kraljeva, raspoređeni su u jedinicu kojom je komandovao sada pokojni Stojan Pivarski iz Zrenjanina, a optuženi Siniša Filipović i Dragutin

Dragičević, kao i pokojni Dušan Vučković zvan Repić, raspoređeni su u jedinicu *Žute ose* kojom je komandovao Vojin Vučković zvan Žuća iz Umke kod Beograda.

Nakon preuzimanja potpune vlasti u gradu Zvorniku 08.04.1992. godine, civilna i vojna vlast srpske strane u sukobu preduzimala je i niz drugih aktivnosti u uspostavljanju kontrole na teritoriji ove opštine. U tom cilju izvršena je oružana intervencija sa zadatkom eliminisanja oružanih provokacija muslimanske strane iz Kula grada, po gradu Zvorniku 26. 04.1992. Posle osvajanja Kule grada razoružani su meštani [Muslimani] sela Divič. Pošto je stanovništvo ovog sela postavilo zahtev za iseljenje na područje Tuzle na dan 26. 05.1992. godine konvoj sa oko 10 autobusa oko 500 civilnih lica među kojima su bili muškarci, žene i deca polazi prvo prema Sarajevu, ali iz nepoznatih razloga ne uspevaju da pređu na teritoriju pod kontrolom muslimanske strane kod Vlasenice. Sutradan 27. 05. 1992. godine vraćaju se za Zvornik i produžuju prema Tuzli, ali na mestu zvanom Crni vrh ponovo ne uspevaju da pređu na teritoriju pod kontrolom muslimanske strane, pa se istog dana vraćaju na autobusku stranicu u Zvorniku. Tu su iz kolone izdvojeni vojno sposobni Divičanci koji su uzeti kao taoci za buduće razmene. Dana 28. 05.1992. godine 162 civilna lica muslimanske nacionalnosti prebačeni su u Dom kulture u Čelopeku, gde su zatvoreni i gde su ih čuvali naoružani policajci.

Činjenice o opisanom zatvaranju 162 vojno sposobna Divičanca u Domu kulture Čelopek utvrđene su iz iskaza oštećenih zaštićenih svedoka po pseudonimom *Z, V, Jedan, Dva, Alfa, Tri, A, O i N*, zatim iskazima iz istage svedoka oštećenih pod pseudonimima *D, B, G, i Đ*, onda iskazima svedoka Radisava Čvorka, Miljka Miljanovića, Miroslava, te iz brojnih materijalnih dokaza, kao što su spisak o prijemu dobrovoljaca, platni spisak za maj 1992 itd.

Tužilac je detaljno analizirao zločine u Domu kulture Čelopek okoje su počinili optuženi Dragan Slavković zvan Toro, Ivan Korać zvan Zoks, Siniša Filipović zvan Lopov i Dragutin Dragičević zvan Bosanac. Navodi da su ubijali, fizički i psihički mučili zatočene civile time što su ih tukli i povređivali, samovoljno i bez ikakvog povoda i razloga izvodili ih iz Doma kulture, ne saopštavajući koja će biti njihova dalja sudbina, te tako kod svih zatočenih civila stvarali ozbiljan i prekomeran strah za svoj i život bliskih srodnika zajedno zatvorenih, pošto nikog od onih koje su odveli iz Doma nisu vratili i istima se izgubio svaki trag da su u životu, a nakon rata je jedan broj njih ekshumiran i identifikovan na planini Crni vrh, lokaciji *Ramin grob* i u selu Snagovo, i na drugi način psihički mučili civile nanoseći im velike patnje. Oduzimaju im lični novac i stvari od vrednosti i naročito degradirajućim i ponižavajućim postupcima prema njima nečovečno postupali. Svi optuženi su bili u vojnoj uniformi, sa ličnim različitim vatrenim i hladnim naoružanjem, te sredstvima za tuču: vodovodne cevi, kablovi za struju, motke i druga sredstva.

Prelazeći na pojedinačnu odgovornost svakog od optuženih tužilac je naveo sve radnje svakog od optuženih koje predstavljaju element krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, pritom ukazujući na izvedene dokaze bilo pismene, bilo iskaze saokrivljenih, oštećenih, svedoka i veštačenja.

Tužilac se posebno osvrnuo na radnje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva od strane optuženih Slavkovića i Koraća u periodu od 2. do 12. 05. 1992. godine. Naveo je da su Slavković i Korać u vojnoj uniformi sa ličnim vatrenim i hladnim naoružanjem, te sredstvima za tuču kao što su drvene motke, kablovi od struje vodovodne cevi i slično, samostalno ili u grupi sa drugim licima koja su optužena po drugoj optužnici ili koja su u bekstvu, u više navrata ulazili u

prostoriju gde su bila zatvorena oštećena civilna lica muslimanske nacionalnosti i prema njima preduzeli niz nezakonitih radnji koje predstavljaju elemente krivičnog dela.

Tužilac je iscrpno govorio i o delu optužnice koji se odnosi na zločine, koje su na *Ciglani* u periodu od 12. 05. pa do početka jula 1992. godine počinili optuženi Dragan Slavković i Ivan Koraća, bilo sami ili zajedno sa drugim dobrovoljcima iz Kraljeva (Saša, Sava i Pufta), kao i dokazima za izvršenje tih dela.

Tužilac je zaključio da izvedeni dokazi nesumnjivo potvrđuju svaku od radnji iz optužnice i da one nisu dovedene u sumnju, ni iznetom odbranom optuženih. Radi pravilne ocene iskaza oštećenih i svedoka tužilac je ukazao da svedočenje zaštićenog svedoka oštećenog *Jedan* koji je rekao «ne mogu događaje vremenski da povežem, jer nisam imao ni sata, ni kalendara, nisam znao više ni dan, kada je mrak, a dešavalo se i kad me udara da budem u nesvesti, znači nismo imali ništa čime bi se mogli orijentisati».

Tužilac je posebno istakao da treba imati u vidu činjenicu da se nije desilo ni jednom, bukvalno ni jedan jedini put da su optuženi ušli u Dom kulture u Čelopeku da zatvorenim civilima muslimanske nacionalnosti «pruže» bilo šta drugo osim oduzimanja novca i stvari od vrednosti, tuče, povređivanja, zlostavljanja, ponižavanja. To se nije desilo ni u delu za klanje stoke u poljoprivrednom dobru *Ekonomija* gde su bili zatvoreni.

Na kraju tužilac je predložio sa sud sve optužene oglasi krivima, da ih kazni po zakonu i prilikom odmeravanja vrste i visine kazne kao otežavajuću okolnost ceni način izvršenja krivičnog dela, broj radnji krivičnog dela, broj smrtno stradalih i broj na drugi način oštećenih i žrtava izvršenog ratnog zločina, a od olakšavajućih okolnosti da ceni njihovu starosnu dob u vreme izvršenja krivičnog dela.

Završna reč punomoćnika oštećenih advokata Dragoljuba Todorovića

Ovu krivično-pravnu stvar karakteriše nekoliko izuzetnih specifičnosti. Pre svega ovo je jedan od najstroženijih predmeta za krivično delo ratnog zločina od 15-tak za to krivično delo za koje se sudilo u Srbiji. Druga specifičnost je to što je ovo prvi predmet koji je ustupljen srpskom pravosuđu od MKTJ. Treće, ovde su izvođeni dokazi po pravilima aglosaksonskog, kontinentalnog i nekog mešovitog sistema. Četvrto, ovde su izvođeni dokazi koje su izvodili razni domaći i strani organi. Tako, na primer, sud može da uzme u obzir i ceni izjave koje su date istražiteljima MKTJ, Državnom tužilaštvu Bosne i Hercegovine, Tužilaštvu Distrihta Brčko, Kantonalnom tužilaštvu Tuzla, istražnom sudiji Veća za ratne zločine u Beogradu.

Podržava završnu reč zamenika tužioca za ratne zločine, s tim što analizira dokaze koji u potpunosti potvrđuju optužnicu. Naime, tokom glavnog pretresa izvedeno je više vrsta dokaza. Saslušani su svedoci oštećeni, koji su Bošnjaci, zatim policajci, koji su obavljali dužnost stražara u logorima, njihovi komandiri, zatim načelnici i rukovodioci komunalnih i raznih drugih službi u Zvorniku, autoprevoznici, vozači, tehnički sekretari, sekretarice. Pored toga izvedeni su i materijalni dokazi u vidu dokumentacije iz koje se vidi angažovanje autobusa, angažovanje hotelske hrane i prevoz te hrane do logora uz kome su bili zatočeni Bošnjaci. Kada se uporede izkazi svedoka oštećenih Bošnjaka, policajaca, komandira i ostalih svedoka srpske nacionalnosti i materijalni dokazi vidi se da se sve tri vrste dokaza u potpunosti slažu, čak u detalje i nijanse,

kad je reč o činjenicama koje se ne tiču pitanja ko je koga ubio, ko je koga maltretirao i na koji način. Te okolnosti svedoci, srpske nacionalnosti, ne pominju i za to ne postoje materijalni dokazi, sem, naravno, izveštaja o obdukciji i identifikaciji poginulih. Primera radi, na osnovu iskaza svih svedoka i materijalnih dokaza vidi se da zatvoreni Bošnjaci u Čelopeku prva tri dana nisu imali hrane. Pored toga, na osnovu svih dokaza vidi se da su zatočenima u Čelopeku oduzimate lične stvari, novac i dragocenosti koje su prebačene u opštinu. Nema nikakve razlike ni u dokazima na okolnosti kako su Bošnjaci iz grada prebačeni u Čelopek, ko je i kada vodio tu kolonu, kako su i kada prebačeni u logor *Batković*. U vezi s tim okolnostima nema ni jednog spornog detalja. Vrlo značajan dokaz da su optuženi počinili delo koje im se stavlja na teret je i taj da su svedoci oštećeni na prepoznavanju u skladu sa ZKP obavljanih u Okružnom zatvoru, prepoznali optuženog Slavkovića.

Kada se sve izloženo ima u vidu, kada postoji tolika podudarnost različitog dokaznog materijala u čitavom nizu okolnosti, onda se iskazi oštećenih o ubijanju, maltretiranju prebijanju i svakom drugom mučenju moraju prihvatiti kao istiniti. Pojedine nepreciznosti i izvesna neslaganja koja se pojavljuju u iskazima svedoka-oštećenih mogu se objasniti, protekom vremena, činjenicom da su primoravani da gledaju u zid, da su bili prestrašeni za život, da su pojedini od mučenja gubili svest i da je u takvim okolnostima normalno što iskazi pojedinih svedoka oštećenih nisu saglasni. Optuženi Slavković je nekoliko puta pod pritiskom iskaza oštećenih i drugih svedoka, menjao svoju odbranu pa je na suočenjima delimično priznavao pojedina dela koja mu se stave na teret.

Savremeni sud ceni kvalitet dokaza, a ne kvantitet. Iskazi svedoka oštećenih 1, 2 i 3 su izuzetnog kvaliteta. Kada se radi o zločinima u logoru Čelopek, čak da nema ni jednog drugog dokaza ova tri iskaza su dovoljna za osuđujuću presudu za zločine u Čelopeku. Optužnica je u potpunosti dokazana i višestruko potvrđena. Izjave svedoka oštećenih na kojima se temelji optužnica ne mogu se nikako dovesti u sumnju jer su potvrđene ubedljivošću njihovog kazivanja, poklapanjem sa iskazima drugih svedoka, materijalnim dokazima, prepoznavanjem u skladu sa ZKP-om i delimičnim priznanjem optuženog Slavkovića.

Sud sve optužene treba da ogłosi krivim, da ih kazni po zakonu i da pri tom ima u vidu kontekst situacije u Zvorniku, u kome je u to vreme bilo devet logora, a u jednom od logora ubijeno je 750 ljudi i to je najveći zločin posle Srebrenice u ratovima na prostoru bivše SFRJ.

Završna reč punomoćnika oštećenih Nataše Kandić

U potpunosti se slaže sa tužiocem i punomoćnikom Todorovićem u tome da je reč o izuzetno složenom predmetu.

Posebno ističe da je na osnovu argumentovanih predloga Fonda za humanitarno pravo i Udruženja porodica ubijenih i nestalih iz Zvornika, došlo do pokretanja krivičnog postupka za najteži zločin koji se dogodio u Zvorniku i to ubistvo 750 Bošnjaka koji su bili smešteni u Tehničko-školskom centru u Karakaju, a koji optužnicom nije bio obuhvaćen. Završetak te istrage opredelio je tužioc da predloži razdvajanje postupka u odnosu na dvojicu optuženih i da protiv njih podigne novu optužnicu za ratni zločin nad 750 Bošnjaka zatočenih u Tehničko-školskom centru.

Uspešno okončan dokazni postupak je rezultat i dobrih predloga od strane tužilaštva. Precizirana optužnica i završna reč zamenika tužioca je u svakom pogledu briljantna. Sve je urađeno profesionalno, školski, dokumentovano, na zakonu zasnovano i šteta je što ne prisustvuju studenti Pravnog fakulteta da vide kako se optužnica dokumentuje i utvrđuje odgovornost na osnovu dokaza iz potpuno različitih i nezavisnih izvora.

Vrhovni sud Srbije ukidanjem rešenja Okružnog suda Veća za ratne zločine i kasnije prihvatanje tih stavova Vrhovnog suda od strane sudskog veća, uvodi u sudsku praksu vrlo značajnu novinu da se izjave svedoka date pred istražiteljima Haškog tribunala, izjave date pred Kantonalnim tužilaštvom u Tuzli i dokumentacija dostavljena iz Haškog tribunala mogu koristiti u postupcima pred sudovima u Srbiji. Ako se takva praksa bude primenjivala u budućim suđenjima pred Okružnim sudom - Većem za ratne zločine, to će u velikoj meri ubrzati postupak i doprineti donošenju kvalitetnijih presuda.

Ponovo ističe da je tužilac u završnoj reči uspešno dokumentovao navode iz precizirane optuženice o odgovornosti optuženih, ali želi da ukaže na neke nepreciznosti i neprihvatljive ocene iz završne reči zamenika tužioca. To se odnosi na deo završne reči u kome tužilac kaže da je opština Zvornik bila zahvaćena oružanim sukobima između naoružanih formacija muslimanskog i srpskog stanovništva i da je početak oružanih sukoba započeo nakon neuspele podela vlasti. Pored toga tužilac je sa Zvornikom povezao neke incidente u drugim delovima Bosne i Hercegovine gde su zabeleženi oružani napadi na kasarne JNA. Međutim, brojni svedoci (npr. svedok K, Z, svedok Sima Bogdanović i drugi) govore o tome da je JNA učestvovala u napadu na Zvornik, da je granatirala Kulu grad sa teritorije Republike Srbije, da je vodila dobrovoljce u napad, da u Zvorniku nije bilo nikakvih oružanih incidenata, niti bilo kakvog sukoba između muslimanskog i srpskog stanovništva, već da je reč o jednom pripremljenom napadu i pripremljenoj operaciji za zauzimanje teritorije i stavljanje iste pod srpsku kontrolu.

Druga primedba na završnu reč javnog tužioca odnosi se na konstataciju tužioca da optuženi nisu izvedeni pred sud zbog dobrovoljnog odazivanja u rat na poziv jednog od konstitutivnih naroda u BiH u cilju odbrane srpskih interesa. To je politizovan stav i nije mu bilo mesta u inače dobroj završnoj reči, koja treba da se rukovodi pravnim argumentima. Ti dobrovoljci nisu nikakvi slobodni strelci, niti su branili bilo čije interese. Oni su podsticani iz Srbije da idu u rat, a iz dokaznog postupka u ovom predmetu vidimo da se radilo o zauzimanju jedne teritorije, o uspostavljanju srpske kontrole i dominacije i da je sve u Srbiji isplanirano, kao da su podsticani ne samo da osvajaju teritoriju nego i da vrše ratne zločine.